

Apró közlemények

1. Az *Agropyron elongatum* (Host) P. B. újabb (őshonos) hazai állománya

A közelmúltban hazánkban újonnan felfedezett, eddig két helyről ismert magas tarackbúza újabb állományát fedeztük fel 2004-ben a Duna–Tisza közén, Nyárlőrinc határában. A löszös homokon kialakult termőhely egy helyenként szikes, helyenként láposodó egykori rétet erősen kiszáradóban levő, jelenleg főként generalista szárazgyepi fajok által uralt maradványa. Az *Agropyron elongatum* mintegy 20 hektárnyi területen fordul elő, rendkívül szórványosan (a felfedezés évének őszén mindössze tíz ponton találtuk meg a növényt, magányos csomókban vagy párosával). A kis populációméret és a szárazodás miatt az állományt valószínűleg kipusztulás fenyegeti, ugyanakkor nem kizárt, hogy a környék hasonló adottságú élőhelyein további állományok is léteznek.

SZIGETVÁRI Csaba (E-misszió Egyesület, Nyíregyháza)
MOLNÁR Attila (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, Debrecen)

2. *Polystichum braunii* (Spenner) Fée a Tornense flórájának új tagja

2004. tavaszán, Imola közelében található Ördöglyuk-víznyelő völgyéből került elő a *Polystichum braunii* egy töve, égeres forráslápból. A növény korábban nem volt ismert a Tornense hazai oldaláról, sőt a Matricumban is igen ritka előfordulása, talán csupán a Mátrában fordul elő stabil állománya. A növényt az illetékes természetvédelmi hatóság (ANP) munkatársának, VIRÓK Viktornak is megmutattam, aki határozásom helyességét igazolta. A lelőhely kvadrát azonosítója a Magyar Flóratérképezés szerint 7589/3.

VOJTKÓ András (Eger)

3. A pikkelypáfrány (*Asplenium ceterach* subsp. *bivalens* [D. E. Meyer] Greuter and Burdet) első előfordulása a Keszthelyi-hegység déli részén

2002. 10. 25-én a Balatonederics felett található mészkősziklákon a védett *Asplenium ceterach* subsp. *bivalens*-nek a Keszthelyi-hegység déli részére nézve eddig ismert első előfordulását találtuk meg. A növény pontos taxonómiai meghatározása spóramérés alapján történt. A mérések elvégzését Pintér Istvánnak ezúton is köszönjük.

A szinonim néven, *Asplenium javorkeanum*-ként említett faj a Keszthelyi-hegységből Csókakő helymegjelölés alatt VIDA (1963) munkájában valószínűleg tévesen szerepel. A hivatkozás alapjául szolgáló herbáriumi lapon lévő Csókakő a Vértes-hegységbeli hegy neve lehet, mert a Keszthelyi-hegységben található, azonos nevű sziklán a keszthelyi Növénytan Tanszék munkatársainak szisztematikus keresése ellenére sem került elő.

Érdekes, hogy a dolomittömbökből felépülő Keszthelyi-hegység déli részének a balatonedericsi hegyoldal az egyetlen pontja, ahol jelentősebb mészkőkibukkanások is találhatóak. A növény előfordulási helye itt van, de a meredek sziklák között nehezen észrevehető. Az állomány körülbelül 20 tő. A növénynevezettség tagjainak legközelebbi előfordulása a Szent György-hegy bazaltorgonái alatt, és szigligeti Várhegy oldalában található.

Irodalom

VIDA G. (1963): A new *Asplenium* (Sectio *Ceterach*) species and the problem of the origin of *Phyllitis hybrida* (Mild.) C. Christ. – Acta Bot. Acad. Sci. Hung. 9 (1-2): 197-215.

RECHSTEIN, T. (1984): *Ceterach*. In: Illustrierte Flora von Mitteleuropa. Bd. 1. Pteridophyta. Berlin. pp: 267-269.

BÓDIS Judit – SZALÓKY Ildikó (Keszthely)

4. Az *Equisetum hyemale* L. újabb lelőhelye a Börzsönyben

2004. 10.08-án a Kisinóc – Királyrét között elterülő Deszkametsző-völgyben bukkantam rá a téli zsurló (*Equisetum hyemale* L.) 300-400 tőből álló állományára. A völgy alji vízfolyástól mintegy 15 m-re, egy patakterazon 6 × 3 m-es foltban szinte kefesűrű állományt alkot. A lelőhely környékének növényösszetétele: Lombkoronaszint: *Quercus cerris*++, *Quercus robur*+, *Carpinus betulus*+. Cserjeszint: *Corylus avellana*+,

Cornus sanguinea+. Gyepszint: *Carex pilosa*+++ , *Melica uniflora*+, *Dactylis polygama*+, *Asperula odorata*+, *Galium schultesii*+, *Scrophularia nodosa*+. A faj másik bürzsönyi előfordulása a Kemence-völgyben található (NAGY J. 1997). FARKAS (1999) bizonytalan előfordulását jelzi Nógrádból is. Az általunk felfedezett lelőhely új adattal szolgál a faj bürzsönyi elterjedéséhez. Az előfordulásról fényképeket készítettem.

Irodalom

FARKAS S. (ed.1999): Magyarország védett növényei. – Mezőgazda Kiadó, Budapest

NAGY J. (1997): Adatok a Bürzsöny-hegység flórájához. – *Kitaibelia*2(1):30.p.

BÉKEFI András (DINPI) – BÉKEFI Andrásné (Pilisi Parkerdő Rt.)

5. A *Himantoglossum caprinum* (M.-Bieb.) Spreng. előfordulása a Visegrádi-hegységben

A fajnak a Visegrádi-hegységből irodalmi adatai ismertek [SULYOK – VIDÉKI – MOLNÁR (1998)]. Aktuális előfordulását SIMON (2002) a hegységben konkrét előfordulási hely megadása nélkül jelzi.

Az általam vizsgált állomány a Visegrádi-hegység északkeleti részén, a Visegrád melletti Fekete-hegyen található. Első alkalommal 1996-ban RAPOLDER Tímea figyelte meg a faj fekete-hegyi előfordulását. 1996-tól kezdve figyelem az állomány alakulását, évente két alkalommal.

A lelőhely a Fekete-hegy déli oldalában, andezitre települt lajtmészke alapkőzetén, sekély rendzina talajon található. Három, egymástól mintegy 20 m-re lévő szubpopulációját figyeltem meg. A legfelső lelőhely felhagyott szőlőből kialakult Campanulo-Stipetum tirsae társulásban található, mintegy 6-7 tő alkotja. A második az első lelőhely *Cornus sanguinea* alkotta szegélyében, taposott ösvény mentén található, 1 tőből áll. A harmadik, egyben legerősebb szubpopulációja egy felhagyott lajtmészke-fejtő 20-30 m²-es sík teraszán él. Itt mintegy 70 tőből álló állománya található. Populációdinamikai vizsgálataimat virágzó töveken 1996 óta, tölevélrózsákon 2000 óta végzem. A vizsgálatok során nem különítettem el az egyes szubpopulációkat, így az alábbi adatok a fekete-hegyi lelőhely egészére vonatkoznak. Eredmények:

Év	Virágzó tő	Tölevélrózsa	Az állomány stabilnak mondható, sőt, a többnyire sikeres termésérlelést és tölevélrózsa számláláskor megfigyelt nagyszámú magoncot tekintve, állománynövekedés figyelhető meg. Az egyedek fenofázisairól, a termőhelyről rendszeresen készítek fotódokumentációt.
1996.	1	-	Az elmúlt 8 év megfigyelései során a harmadik – legnépesebb – szubpopulációban két érdekes alaki eltérést tapasztaltam. 1 tő – valószínűleg ugyanarról a példányról van szó – rendszeresen kevés, de az átlagoshoz képest nagy virágokat
1997.	3	-	
1998.	1	-	
1999.	5	-	
2000.	0	44	
2001.	4	35	
2002.	21	38	
2003.	1	77	
2004.	4	77	

fejleszt. Eddig csak ezt a tövet érte vadragás. Egy másik tő a többi példányhoz képest rendkívül magasra, mintegy 70 cm-esre nő.

Természetvédelmi szempontból a lelőhely elzártsága miatt a turizusból eredő veszély nem fenyegeti az állományt, a vadkár – őz és szarvas okozta rágás – minimális. 3 alkalommal figyeltem meg 1-1 tövön a virágzati tengely csúcsán vadragást, melyről fotódokumentáció is készült.

Irodalom

BÉKEFI Ané (2001): Természeti állapotfelmérések a Visegrádi-hegységben – Szakdolgozat, Sopron

SIMON T. (2000): A magyarországi edényes flóra határozója. – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 976 pp.

SULYOK J. – VIDÉKI R. – MOLNÁR V. A. (1998): Adatok a magyarországi *Himantoglossum* fajok ismeretéhez. – *Kitaibelia* 3(2): 223-229.

BÉKEFI Andrásné (Pilisi Parkerdő Rt., Visegrád)

6. A *Salix elaeagnos* Scop. előfordulása a Kőszegi-hegységben

2004 júliusában a Kőszeg település határában lévő Meszes-völgy középő részén a *Salix elaeagnos* Scop. egy fejlett, kb. négy méter magas példányát találtam. A faj nem szerepel a hegység összefoglaló flóraművében [KIRÁLY G. (1996): A Kőszegi-hegység edényes flórája. – *Tilia* 3: 1-416 + 2 térkép.].

GULYÁS Gergely (Debrecen)

7. A *Heliotropium supinum* L. és a *Verbena supina* L. újabb előfordulásai a Tiszántúlon

2003-ban a *Heliotropium supinum* L. két újabb állományát találtuk a Hortobágyon, az Újszenmargita határában található a Kis-cserepesi Csapó-lapason, szikes tömegerben, valamint Balmazújváros határában a darassai Szandalik pusztán, szarvasmarha-legelő iszapos mélyedéseiben. A faj lelőhelyeit 2004-ben megmutattuk MOLNÁR V. Attilának és GULYÁS Gergelynek. Közös terepbejárásunkon ők találták meg a *Verbena supina* L.-t Újszenmargita határában a Kis-cserepesi állattartó telep északi szegélyén. Ezeknek a fajoknak csak néhány aktuális előfordulási adata volt publikálva az országban, ezek közül kettő a Hortobágyról [vö. MOLNÁR V. A. – MOLNÁR A. – GULYÁS G. – SCHMOTZER A. (2000): Adatok a hazai *Nanocyperion*-fajok ismeretéhez V. *Heliotropium supinum* L. és *Verbena supina* L. – *Kitaibelia* 5(2): 289-296.].

TIHANYI Gábor – TAR János

8. Ritka sárma (*Ornithogalum*) alakok Budapest belterületén

2004. folyamán az ELTE TTK lágymányosi kampuszának területén három madártej faj közös állományában a fajok közötti átmeneti morfológiai jegyeket mutató alakokat találtunk. A Budai-hegységben is ritka *Ornithogalum refractum* Kit. ex Willd., a gyakoribb gyom *Ornithogalum umbellatum* L., valamint a környező zavart faállományokban gyakori *Ornithogalum boucheanum* (Kunth) Asch. fajok között az *O. refractum* × *umbellatum*, valamint az *O. boucheanum* × *refractum* hibrideket ismertük fel. 2004. május 1-én a XI. kerületben a Goldman György tér és a Magyar tudósok körútja közt elterülő ligetben a mintegy 50 egyedből álló *O. refractum* állomány vizsgálata közben 3 db, az *O. refractum* és az *O. boucheanum* morfológiai bélyegeit egyszerre mutató madártej egyed került elő az említett ligeten átvezető betonút Ny-i oldalán. A ligetnek a betonúttól K-re elterülő nagyobbik részében pedig néhány *O. umbellatum* és *O. boucheanum* morfológiai jegyeit különböző mértékben magán viselő madártej egyedet találtunk. Mivel tapasztalataink szerint a szülőfajok tulajdonságai különböző mértékben jelenhetnek meg a hibridekben, ezért további morfológiai és esetleg molekuláris vizsgálatok deríthetik fel a három említett madártej szülőfaj hozzájárulását a hibridek geno- és fenotípusához.

ILLYÉS Zoltán
(ELTE Növényélettani Tanszék, Budapest)

Helyreigazítás

A *Kitaibelia* (2003) 8(1) számának 161-184. oldalán, 2003-ban megjelent cikkben tévesen szerepel néhány irodalmi forrás évszáma. Az 1995-ben publikált dolgozatok hibásan 1955-ös évszámmal szerepelnek. Az elért hivatkozások helyesen a következők: KEVEY (1995), PENKSZA (1995a), PENKSZA (1995b), PINKE (1995). Továbbá, a hiányos hivatkozású irodalom korrekciója: KIRÁLY G. (2003): Az *Oxalis* L. nemzetség magyarországi fajai. – *Flora Pannonica* 1(1): 89-93.